Ὁ Νέος χρόνος 1957

ἀνανέωσις ἐλπίδων

ΤΟΥ κ. ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Θὰ ἔπρεπε ὅσοι τουλάχιστον δὲν εἶναι πιὰ νέοι νὰ βλέπουν μὲ λύπη νὰ τοὺς ἀφίνῃ ὁ χρόνος ποὺ φεύγει καὶ νὰ δέχωνται μὲ ἀδιαφορία ἐκεῖνον ποὺ ἔρχεται. Τί καινούργιο μπορεῖ νὰ τοὺς φέρῃ ὁ νέος χρόνος καὶ ἂν τοὺς φέρῃ κάτι καινούργιο, θὰ εἶναι χαρά; Κι' ὡστόσο, ὅλοι, καὶ ὅσοι δὲν εἶναι πιὰ νέοι, δέχονται μὲ μιὰ μυστικὴ εὐχαρίστησι τὸν νέο χρόνο. Λησμονοῦν ὅτι αὐτὸ τὸ χώρισμα μεταξὺ 31ης Δεκεμβρίου καὶ 1ης Ἰανουαρίου, εἶναι ἐντελῶς τεχνητό, βολεύει μονάχα τὸ μέτρημα τοῦ χρόνου—τοῦ ἀνθρώπινου χρόνου—ὅτι εἶναι μία αὐταπάτη καὶ ὅτι οὐσιαστικὰ χωρίσματα τοῦ χρόνου δὲν ὑπάρχουν; Αὐτὸ ποὺ ὀνομάσαμε χρόνο εἶναι μιὰ διάρκεια, ἕνα ποτάμι ποὺ κυλᾶ ἀσταμάτητα καὶ ποὺ κυλοῦμε μαζί του κι' ἐμεῖς. Λησμονεῖ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ὁ ἄνθρωπος γιατὶ χωρὶς αὐταπάτες, χωρὶς ψέμματα ποὺ τὰ δέχεται ὡς ἀλήθειες δὲ ζῆ. Εἶναι τὰ ζωτικὰ ψέμματα, ὅπως τὰ λέει ὁ Ἴψεν. Ἔτσι καὶ οἱ χρόνοι, ποὺ διαδέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ὅμοιοι στὴ διάρκεια, κι' ὅμως μὲ ἰδιαίτερη ὁ καθένας φυσιογνωμία, μὲ ἰδιαίτερο ὄνομα ὁ καθένας, εἶναι κι' αὐτοὶ μιὰ μεγάλη ἀνθρώπινη αὐταπάτη. Τοὺς ἐπεννόησε ὁ ἄνθρωπος γιὰ λόγους πρακτικούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μιὰ βαθειὰ ψυχολογικὴ ἀνάγκη γιὰ νὰ ἀνανεώνει τὶς ἐλπίδες του.

ΕΛΠΙΔΑ ΚΑΙ ΧΑΡΑ

Τί μᾶς ἔφερεν ὁ χρόνος ποὺ φεύγει; Τίποτε ἢ σχεδὸν τίποτε ἀπὸ ὅ,τι εἴχαμε προσδοκήσει. Τοῦ εἴχαμε ἀναθέσει τὴν πραγματοποίησι τόσων ὀνείρων μας, τόσων ἐλπίδων. Καὶ αὐτὸς τί πραγματοποίησε; Τίποτε σχεδόν. Μᾶς κράτητε γερούς, μᾶς κράτησε ζωντανούς, μικρολύπες μᾶς ἔδωσε, δὲν μᾶς ἔδωσε λύπες μεγάλες. Αὐτὰ τ' ἀγαθά, τὰ σπουδαιότατα, τ' ἀνεκτίμητα, δὲν τὰ λογαριάζουν οἱ ἄνθρωποι. Ἔχουν τὸ αἴσθημα, ὅτι κάποιος τοὺς τὰ χρεωστᾶ. Καὶ γυρεύουν τὸ περισσότερο. Μεγαλύτερη προκοπὴ στὴ δουλειά τους, μεγαλύτερη ἄνεση οἰκονομική, μεγαλύτερη εὐτυχία. Εἶναι φυσικὸ καὶ λογικὸ αὐτὸ καὶ νὰ μὴ κατακρίνουμε τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὶς ἐπιθυμίες του, ἔστω καὶ τὶς ὑπέρμετρες, ἔστω κι' ἐκεῖνες ποὺ φτάνουν στὸν παραλογισμό. Ἡ ἐπιθυμία κυβερνᾶ τὴ ζωή μας, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, καὶ ὅλοι, ὅταν ἀφηνόμεθα στὴ φυσικὴ κίνηση τῆς ψυχῆς μας, ζητοῦμε τὴ χαρά.

Νά, λοιπόν, γιατὶ βλέπουμε μὲ μιὰ μυστικὴ εὐχαρίστησι νὰ φτάνει ὁ καινούργιος χρόνος. Τὰ καλὰ ποὺ δὲν μᾶς ἔφερε ὁ προκάτοχός του, θὰ τὰ φέρει αὐτός. Ὄχι μόνον γιατὶ θὰ μᾶς εὐνοήσει τώρα περισσότερο ἡ τύχη παρὰ γιατὶ θὰ τὴ βοηθήσουμε τώρα περισσότερο κι' ἐμεῖς. Θὰ γίνουμε πιὸ δραστήριοι, πιὸ ἀποφασιστικοί, πιὸ τολμηροί, θὰ πολεμήσουμε ἀλύπητα τὶς ἀδυναμίες μας. Καινούρια περίοδος θὰ ἐγκαινιασθεῖ στὴ ζωή μας. Καὶ τὴν καινούργια αὐτὴ περίοδο θὰ τὴν ἐγκαινιάσει ὁ νέος χρόνος. Ἂς ἔλθει, λοιπόν! Ἂς ἔλθει γιὰ νὰ φουντώσουν πάλιν μέσα μας οἱ ἐλπίδες, ποὺ εἶχαν σχεδὸν μαραθῆ, γιὰ νὰ ξαναζωντανέψουν τὰ ὄνειρά μας ποὺ εἶχαν σχεδὸν σβήσει, γιὰ νὰ σταθοῦμε πάλι γεμᾶτοι αἰσιοδοξία καὶ προσδοκία ὄρθιοι ἀντίκρυ στὴ ζωή. Ἡ ζωὴ μᾶς δίνει ὅλες τὶς αὐταπάτες, γιατὶ ξέρει πόσο μᾶς εἶναι ἀναγκαῖες, ὄχι γιὰ νὰ διαρκέσουμε ἁπλῶς, ἀλλὰ γιὰ νὰ ζήσουμε.

ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ὁρόσημο γι' ἀλλαγή, ἀφετηρία γιὰ κάτι καινούργιο εἶναι ὁ νέος χρόνος καὶ γιὰ τὰ παιδιά. Καὶ αὐτὰ πάντα νέες ἐλπίδες θὰ νοιώθουν νὰ ξεπηδοῦν καὶ νὰ λαχταρίζουν μὲς στὴ μικρούλα ψυχή τους μὲ τὸν καινούριο τὸ χρόνο! Θὰ τοὺς φέρει κι' αὐτὸ κι' ἐκεῖνο, καὶ τί δὲ θὰ τοὺς φέρει ὁ νέος χρόνος, κι' αὐτὰ ὅμως θ' ἀλλάξουν. Ὅταν λίγο μεγαλώσει τὸ παιδί, ἂν δὲν εἶναι πολὺ διεστραμμένο, αἰσθάνεται αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία γιὰ τὸ καλύτερο, καὶ τὸ ἀναζητεῖ καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ. Γιατί νὰ τὸ μαλλώνουν ὁλοένα ὁ πατέρας του καὶ ἡ μητέρα του καὶ νὰ μὴ τὸ ἐπαινεῖ στὸ σχολεῖο ὁ δάσκαλος, ὅπως ἄλλα παιδιά, καὶ νὰ χασομερᾶ ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀντὶς νὰ διαβάζει; Ὅλ' αὐτὰ πρέπει ν' ἀλλάξουν. Τὰ συλλογιέται καὶ τὰ ξανασυλλογιέται ὅλ' αὐτὰ τὸ παιδί, σκέπτεται πόση πικρία χύνεται στὴν ψυχή του ὅταν τοῦ ποῦν κανένα βαρὺ λόγο οἱ δικοί του, καὶ πόσο λυπᾶται — καὶ θυμώνει καὶ ζηλεύει—γιατὶ σ' ἄλλα παιδιὰ κάνει παινέματα ὁ δάσκαλος, καὶ ὅταν τὸ βράδυ ποὺ μαζεύεται, ἐπιτέλους γιὰ νὰ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 6ην ΣΕΛΙΔΑ

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Ὀργιώδη γλέντια τῆς Πρωτοχρονιᾶς

Αἱ ἑορταὶ τῶν Καλανδῶν καὶ τῶν Βουμαλίων

Ἡ Πρωτοχρονιὰ μὲ τὰ χαρτοπαίγνια καὶ τοὺς μπουναμάδες της, πανηγυρίζόταν πάντα σὲ κραιπάλη καὶ ὄργια, τυχερὰ παιγνίδια καὶ χοροὺς μεθυμφιεσμένων.

Μαζὶ μὲ τοὺς ἐθνικοὺς συμπανηγυρίζανε τὴν Πρωτοχρονιά, μὲ τὴν ἴδια ἀκολασία καὶ πολλοὶ χριστιανοί. Γι' αὐτὸ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας θεωροῦταν τὴν ἡμέρα αὐτὴ σατανικὴ καὶ καταδικάζανε δριμύτατα τὶς παρεκτροπές της. Ὁ Χρυσόστομος ἔλεγε πὼς οἱ ἀκολασίες αὐτὲς τῆς Πρωτοχρονιᾶς, αἰχμαλώτισαν καὶ ὑπεδούλωσαν τὴν Ἀντιόχεια περισσότερο ἀπὸ κάθε ἐχθρό. «Οἱ διαβολικὲς πανυχίδες καὶ τὰ τραγούδια καὶ οἱ νυκτερινοὶ χοροί, ὅλη τέλος ἡ καταγέλαστη αὐτὴ κωμῳδία, αἰχμαλώτισαν καὶ ξεθεμελίωσαν τὴν πόλιν μας χειρότερα ἀπὸ κάθε ἐχθρό».

Ἡ πρώτη καὶ ἡ δεύτερη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐπιβάλλανε ἀποχὴ ἀπὸ τὶς διασκεδάσεις ἐκεῖνες. Ἡ δεύτερη μάλιστα, ὁρίζει εἰς ἀντιπερισπασμὸν τῶν ὀργίων τῶν εἰδωλολατρῶν, τριήμερη νηστεία ἀπὸ τῆς 31ης Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 2ας Ἰανουαρίου. Ὅλοι ὅμως οἱ ἀπαγορευτικοὶ αὐτοὶ κανόνες, δὲν μπόρεσαν νὰ καταπνίξουν τὴν δύναμι τῆς συνηθείας.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Βασίλειος ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς δριμυτέρους κατακριτὰς τῆς Πρωτοχρονιᾶς! Εἶχε συνεκστρατεύσει μαζὶ μὲ τὸν Χρυσόστομο καὶ τοὺς ἄλλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον τοῦ ἑορτασμοῦ της.

* * *

Μὲ τὸν ἑορτασμὸ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι συνδεδεμένα διάφορα ἔθιμα καὶ δει-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 6ην ΣΕΛΙΔΑ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ ΚΑΙ Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

ΤΟΥ κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΛΟΓΑ ὁ τέταρτος αἰῶνας μ. Χ. θεωρήθηκε πάντοτε ὡς ἡ χρυσῆ ἐποχὴ τοῦ χριστιανισμοῦ. Τότε ἔζησαν κι' ἔδρασαν οἱ σπουδαιότεροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ μεγαλύτεροι ρήτορες τοῦ ἄμβωνα κι' οἱ κλασσικοὶ συγγραφεῖς τῆς νέας θρησκείας: Ὁ Εὐσέβιος, (340) ὁ Προαίριος (276—368) ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (329—390), ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης (331—381), ὁ Καισάριος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (347—407) καὶ πρὸ πάντων ὁ Βασίλειος ὁ Μέγας (329—379), ποὺ ἀνῆκε σ' οἰκογένεια μορφωμένη μ' ὅλα τὰ μέσα τῶν τότε χρόνων.

Τὴν παράδοση τῆς οἰκογενείας ἀκολουθῶντας ὁ Βασίλειος προωρίζονταν γιὰ τὸ δικηγορικὸ ἢ δικαστικὸ στάδιο.

Ὅταν γύρισε στὴν Καισάρεια ἐπεχείρησε νὰ δικηγορήσῃ κι' εἶχε κι' ἐπιτυχίες στὸ ἐπάγγελμα ἀλλὰ γρήγορα τὸν τράβηξε ἡ νέα διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου κι' ἀφωσιώθηκε ὁλικὰ στὴν Ἐκκλησία. Τότε βαφτίστηκε κι' ἀποτραβήχτηκε σ' ἀπομακρυσμένα μοναστήρια μέσα σὲ βράχους καὶ σπηλιὲς τῆς Καππαδοκίας, ποὺ κανεὶς δὲν τὸν ἐνοχλοῦσε, μαζὶ μ' ἄλλους μοναχούς. Ἐκεῖ σύστησε εἰδικὴ σχολὴ μοναστῶν ποὺ σκοπό της εἶχε τὴν μελέτη τῶν Θείων γραφῶν καὶ τῶν ἄλλων πατέρων τῆς ἐκκλησίας.

Ὕστερα ἀπὸ πολλὲς προτροπὲς δέχτηκε νὰ γυρίσῃ στὴν Καισάρεια, ἀλλ' ὑπὸ ἕνα μόνον ὅρο νὰ τὸν προχειρήσουν Ἐπίσκοπο ἢ βοηθὸ ἐπισκόπου τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἔγινε τὸ 370 μ. Χ.

Τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ Βασιλείου στέκεται σὲ τοῦτο: Πρῶτος κανόνιοε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν λειτουργία καὶ καθώρισεν ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῶν ἄλλων της διατάξεων κατὰ ἕνα τέτοιο ἀδιάσειστο τρόπο ὥστε μέχρι σήμερον οἱ τόποι τῆς ἐκκλησίας διατηρήθηκαν, ὅπως ἐκεῖνος τὶς ἐθέσπισε. Ἀπέθανε τὸ 379 μ. Χ. πενῆντα χρόνων, ἡ δὲ τελευταία του φράσις ὑπῆρξε:

«Κύριε εἰς χεῖράς Σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμα μου».

Ὁ Βασίλειος ἄφησε πλῆθος συγγραμμάτων, ἡ δὲ φρασεολογία του εἶναι ἐπηρεασμένη βέβαια ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ κατὰ βάθος θυμίζει τὰ κλασσικὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τὰ ὁποῖα διδάχτηκε ματὰ τὴν νεότητά του στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴν Ἀθήνα. Εἶναι δὲ καταπληκτικόν, πὼς ὁ Βασίλειος, παρ' ὅλη τὴν ἐπήρεια τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, διατήρησεν ἕνα ἀπέραντο θαυμασμὸ στὶς καλλονὲς τῆς Φύσεως. Οἱ περιγραφὲς τοῦ μοναχικοῦ βίου, μέσα στὴν ἄγρια φύση τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Καππαδοκίας ὅπου μόνασε μέσα σὲ σκῆτες, τόσον ἐνθουσίασαν τὸν Ἀνμπόλδ, ὥστε τὶς ἐσχολίασε καὶ τὶς θεώρησεν ὡς δεῖγμα τῆς σύγχρονης φυσιολατρείας κι' ὀχι ἀρχαίου ἀσκητικοῦ πνεύματος. Ὄχι, ποτὲ δὲν ἀποστράφηκε τὸν Ἑλληνισμόν, ὅπως πολλοὶ κληρικοὶ ὑπεστήριξαν, ἀλλὰ προσπάθησε νὰ συνδυάσει τὶς θαυμάσιες ἀρχὲς τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν, ἀποκλείοντας μόνο

τὴν πολυθεΐα καὶ ὅ,τι ἄλλο βρίσκονταν ἀντίθετο μὲ τὴν εὐαγγελικὴ ἠθική.

Δικαίως ὁ χριστιανισμὸς καὶ γενικώτερα ἡ ἀνθρωπότητα ἀναγνώριζε τὸν Βασίλειον Μέγαν. Σ' αὐτὸν ἀνῆκεν ἡ δόξα, πὼς ὠργάνωσε τὴ νέα θρησκεία καὶ μὲ τὸ ὑπέροχο παράδειγμά του ἐθέσπισε κανόνες τοῦ «Κατὰ Χριστὸν βίου».

Στὴν μεγάλη τέλος αὐτὴ προσωπικότητα τοῦ χριστιανισμοῦ κατέφυγεν ἡ νέα θρησκεία γιὰ νὰ συντρίψει τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα τοῦ «Ἐθνισμοῦ», δηλαδὴ τῆς εἰδωλολατρείας, τὰ ὁποῖα μέχρι τῶν χρόνων του δὲν εἶχαν παύσει νὰ συνεχίζονται κατὰ τρόπον ποὺ θύμιζε ἐντελῶς τὴν παλαιὰ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων.

Ὁ Χριστιανισμὸς καθώρισεν ὡς ἡμέρα τῆς μνήμης του τὴν 1ην Ἰανουαρίου κάθε χρόνον καὶ συγχρόνως τὴν ταύτισε μὲ τὴν Περιτομὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ 1ανουαρίου εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς Περιτομῆς τοῦ Θεανθρώπου καὶ μαζὶ τῆς μνήμης «τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας, Καππαδοκίας τοῦ Μεγάλου».

Ἡ πρώτη Ἰανουαρίου περνοῦσε ὡς ἡ σπουδαιοτέρα ἡμέρα τῆς ἀρχαίας θρησκείας, ἡμέρα κραιπάλης, ἀκολασίας, ὀργίων, πανηγύρεων, μεταμφιέσεων τυχηρῶν παιγνιδίων, ἀνταλλαγῆς δώρων, χαρτοπαιξίας. Ἦταν ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ χρόνου, ἡ ἀφιερωμένη στὸ μέγιστο Θεὸ Ἰανό, θεὸ τῆς ἀρχῆς κάθε χρόνου καὶ κάθε ἔργου, καθὼς καὶ στὴν τύχη καὶ καθένας ἔπρεπε νὰ πάρει μέρος σ' αὐτή, μετέχοντες στὰ ὄργια καὶ στὶς κραιπάλες. Ἰδίως ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, ὁπότε ἡ 1η Ἰανουαρίου, ἡ κατ' ἐξοχὴν γιορτὴ τῶν «Καλανδῶν» θεσπίστηκε ἡ «κοινὴ ἑορτὴ ἁπάντων, ὁπόσοι ζῶσιν ὑπὸ τὴν Ρωμαίαν ἀρχήν», οἱ τελετὲς τῆς ἡμέρας ἐκείνης πῆραν τὴν πιὸ μεγαλόπρεπη ἔκταση καὶ μορφή. Ἰδίως οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, οἱ τόσον θερμόαιμοι, γιόρταζαν εὔθυμοι κι' ἀξέγνοιστοι τὴν ἡμέρα ἐκείνη, τὴν ἀφιερωμένη στοὺς πότους, στὰ τραγούδια, στὰ ὄργια.

Ἡ μεταμφίεσις, ἡ μασκοφορία κι' ἡ μέθη ἦσαν συνήθεια, ποὺ κανεὶς νόμος δὲν μποροῦσε νὰ καταργήσει.

Τὴν συνήθεια αὐτὴ τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἐπεχείρησε νὰ μετριάσει ἢ καὶ νὰ καταργήσει ὁ Χριστιανισμός, ἀφ' ὅτου ἔγινε ἐπίσημη θρησκεία τοῦ κράτους. Οἱ πρῶτοι πατέρες τῆς ἐκκλησίας συνιστοῦσαν στοὺς χριστιανοὺς ἀποχὴ ἀπὸ τὶς διασκεδάσεις καὶ τὰς κραιπάλας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, αἱ δὲ σύνοδοι ὥρισαν ὅτι τὴν 1ην Ἰανουαρίου οἱ χριστιανοὶ ἔπρεπε νὰ νηστεύουν ἀπόλυτα καθ' ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἀπαγόρευσαν ἀκόμη τὴν ἀνταλλαγὴ δώρων, τὴν χαρτοπαιξία κι' ἄλλα ἑορταστικὰ ἔθιμα τὰ ὁποῖα ὠνόμαζαν «διαβολικά».

Ἐπίσης ἐπέμειναν ὅπως ἡ πρώτη τοῦ χρόνου θεωρεῖται 1η Σεπτεμβρίου (ἀρχὴ τοῦ Ἰνδίκτου τοῦ νέου ἔτους) κι' ὀχι ἡ 1η Ἰανουαρίου. Ποιὰ ὅμως ἐπίδραση εἶχαν ὅλες αὐτὲς οἱ ἀπαγορευτικὲς διατάξεις; Νὰ ἐνισχύσουν παρὰ νὰ καταργήσουν τὰ ἔθιμα τῶν Καλανδῶν καὶ μάλιστα τὴ γιορτὴ τῆς 1ης Ἰανουαρίου, ποὺ συνεχίζονταν νὰ γιορτάζεται κατὰ τὴν παλαιὰν θρησκεία τῶν Ρωμαίων, ὀργιαστικά.

Ἡ ἐκκλησία κατέφυγε σ' ἕνα τελευταῖο μέτρο: "Ωρισε τὴν 1ην Ἰανουαρίου ὡς ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Ἀντέτασσε τὸ μεγάλο ἥρωα. τὸ μεγάλο ὀργανωτὴ τῆς ἀποχῆς, τὸ Βασίλειο στὸ ἐθνικὸ ἔθιμο τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ συγχρόνως ἐθέσπισε μιὰ μεγάλη γιορτή, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ: τὴν Περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν πέμπτον μ. Χ. αἰῶνα! Κι' ὅμως ἦταν τόσον ἰσχυρὸ τὸ ἐθνικὸ πνεῦμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ τόσο τὰ πλήθη εἶχαν συνηθίσει σαὐτό, ὥστε παρ' ὅλες τὶς ἀταγορεύσεις, παρ' ὅλη τὴ γιορτὴ τῆς Περιτομῆς τοῦ Θεανθρώπου καὶ τὴν μνήμη τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἐξακολούθησε νὰ γιορτάζεται κατὰ τρόπον ἐντελῶς εἰδωλολατρικὸ τὴν Πρωτοχρονιά. Κανεὶς δὲν σκέπτεται πὼς ἡ ἐκκλησία ὡς ἀρχὴ τοῦ νέου χρόνου θεωρεῖ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου κάθε χρόνου καὶ ὄχι τὴν 1ην Ἰανουαρίου.

Δὲν ἀπομένει καμμιὰ ἀμφιβολία πὼς ἡ ἐκκλησία μὲ τὴ γιορτὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἤθελε ν' ἀντιτάξῃ στὸν «Ἐθνισμὸ» ἕνα ἔξοχο ὄνομα καὶ ν' ἀντιδράσει στὴν εἰδωλολατρεία. Αὐτὰ τὰ πράγματα μέχρι σήμερον φαίνεται πὼς διαψεύδουν τὶς προσδοκίες της. Ἡ πρωτοχρονιὰ γιορτάζεται ὅπως ἐπὶ Ρωμαίων, σχεδὸν ἀπαράλλακτα, μὲ χοροὺς, ὄργια, χαρτοπαιξία, ἀνταλλαγὴ δώρων κι' ἄλλα. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος μόνο πού, ἀναφαίνεται...

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΙΓΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΟΠΩΣ ΤΥΧΗ

Χρόνος βγαίνει, χρόνος μπαίνει,
καὶ σαρόνει τὸ ντουνιά,
γένεια καὶ μαλλιὰ λευκαίνει
καὶ περνᾷ κάθε γενειά.

Χρόνος μπαίνει, χρόνος βγαίνει,
καὶ μαζόνει καὶ σκουπίζει,
κι' ὅλο 'φαίνει καὶ ξεφαίνει,
κι' ὅλο κτίζει καὶ γκρεμίζει.

Χρόνος βγαίνει, χρόνος μπαίνει,
καὶ τὰ πάντα μεταβάλλει,
κι' ὅμως ἴδιο πάντα μένει
τὸ Ρωμαϊκὸ τὸ χάλι.

ΓΙΩΤΑ ΠΟΛΕΜΗΣ
ζῶν ἐν ἀνέμοις.

(Ἀπὸ τὸν «Ρωμηὸ» τοῦ 1904.)

Πρωτοχρονιὰ στὴν Κύπρο

Ὁ Ἅη-Βασίλης φανερώνει τὸ ὄνομα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης. Ὁ μεθυσμένος Γενάρης καὶ ἡ ἀγριοκρεμμύδα. Ἡ «γεννόπητα»

ΩΡΑΙΟΙ ΘΡΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΡΓΟΤΑΤΑ εἶνε τὰ πρωτοχρονιάτικα ἔθιμα τῶν Κυπρίων καὶ θὰ ἀναφέρουμε μερικὰ ἀπὸ τὸν πλοῦτο ποὺ διαθέτει ἡ Κυπριακὴ λαογραφία. Κάποτε—λέει ἕνας μῦθος—ὁ Γενάρης, ποὺ ἦταν μπεκρῆς, κάλεσε τὸν Φλεβάρη καὶ τὸν Μάρτη καὶ συμφώνησαν νὰ κρύψουν κρασὶ σ' ἕνα βαρέλι, γιὰ νὰ ἔχουν νὰ πίνουν μὲ τὸ κρῦο. Ὅταν ὅμως ἦλθε ὁ χειμώνας, ὁ Φλεβάρης μετάνοιωσε καὶ ἐζήτησε νὰ πάρῃ πίσω τὸ μερίδιό του. Ἔβαλε τότε τὸ στόμα του στὴν τρύπα τοῦ βαρελιοῦ κι' ἄρχισε νὰ πίνῃ, νὰ πίνῃ. Στὸ τέλος τὸ ἤπιεν ὅλο, καὶ τὸ δικό του καὶ τῶν ἄλλων. Τότε χύμηξαν πάνω του οἱ δυὸ ἄλλοι, ὁ Γενάρης καὶ ὁ Μάρτης καὶ τοῦ ἔκοψαν τὰ πόδια. Γι' αὐτὸ ἔχει 28 μέρες.

Μὲ τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου, κάθε νοικοκύρης καὶ νοικοκυρὰ στὴν Κύπρο, θὰ καλέσουν ἀπὸ τὸ βράδυ τὰ παντρεμένα παιδιά τους στὸ πατριαρχικὸ δεῖπνο τοῦ Ἅη—Βασίλη. Κατὰ τὸ δεῖπνο αὐτό, κάθε οἰκογένεια, ἀκόμη καὶ ἡ φτωχότερη, τὸ θεωρεῖ ἀπαραίτητο νὰ παραθέσῃ στὸ τραπέζι τὴ «Γεννόπιττα».

Ἡ γεννόπιττα κατασκευάζεται ἀπὸ ἀλεύρι ποὺ ἔγινεν ἀπὸ καθαρὸ σιτάρι, μὲ σουσάμι σκορπισμένο στὴν ὄψι της καὶ εἶναι σφραγισμένη μὲ τὴ σφραγῖδα ποὺ συνηθίζουν νὰ βάζουν στὰ πρόσφορα. Τὴν πίττα αὐτὴ τὴν φτιάχνουν ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων (γι' αὐτὸ λέγεται «γεννόπιττα») καὶ τὴν φυλᾶνε γιὰ τὸ δεῖπνο τοῦ Ἅη—Βασίλη. Ἡ μητέρα ποὺ ζυμώνει τὴν «γεννόπιττα» βάζει μέσα καὶ ἕνα χάλκινο ἢ ἀσημένιο νόμισμα. Κι' ὅποιο παιδὶ βρῇ τὸ νόμισμα θὰ εἶναι τὸ πιὸ τυχερὸ τῆς καινούργιας χρονιᾶς.

Ἀπὸ τὸ βράδυ ἡ γεννόπιττα τοποθετεῖται σὲ μιὰ πιατέλλα ποὺ εἶναι πάλι γεμάτη σιτάρι. Μέσα στὸ σιτάρι τοποθετοῦν ἕνα κερὶ ἀναμμένο. Ὕστερα ἡ πιατέλλα μὲ μιὰ φιάλη καθαρὸ κρασὶ τοποθετοῦνται σ' ἕνα τραπέζι, στὴ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Πιστεύουν ὅτι ὁ Ἅη—Βασίλης ἐπισκέπτεται κατὰ σειρὰν ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ καὶ χωρὶς νὰ τὸν βλέπουν, κάθεται καὶ... τρώγει στὸ ἑτοιμασμένο γι' αὐτὸν τραπέζι. Ὕστερα εὐλογεῖ καὶ φεύγει. Ἡ πίττα μὲ τὸ σιτάρι καὶ τὸ κρασὶ μένουν στὸ τραπέζι ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς μέχρι τὸ πρωΐ, ὁπότε ἡ «γεννόπιττα» κόβεται καὶ μοιράζεται στὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Ὅσο γιὰ τὸ σιτάρι, αὐτὸ τὸ φυλλάττουν μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων, ὁπότε τὸ ψήνουν καὶ φτιάχνουν μ' αὐτὸ τὰ λεγόμενα «κόλλυβα» τῆς ἡμέρας.

Τὴν ἴδια βραδυὰ καὶ συνήθως μετὰ τὸ δεῖπνο, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, μαζὶ μὲ τὶς οἰκογένειες ὅλης τῆς γειτονιᾶς, μαζεύονταν γύρω ἀπὸ τὴν «νυστιὰ» (ἑστία) καὶ ἀφοῦ προμηθευθοῦν ἀπὸ ἐνωρὶς κλαδιὰ ἐλιᾶς, ἑτοιμάζουν τὸ «λαμπρὸν» («ἀνθρακιά»). Τότε, καθένας ἀνύπαντρος, μὲ τὴ σειρά του, κόβει ἕνα φύλλο ἐλιᾶς, ποὺ τὸ πιπιλίζει πρῶτα κι' ὕστερα τὸ βάζει πάνω στὴν ἀνθρακιά, λέγοντας μεγαλοφώνως:

«Ἅη—Βασίλη βασιλιᾶ, παῖξε καὶ φανέρωσε καὶ σταυριδοκόπησε ἂν μ' ἀγαπᾶ... (ἐδῶ βάζουν τὸ ὄνομα τοῦ ἀγοριοῦ ἢ κοριτσιοῦ ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρει).

Σὲ ἄλλο μέρος τοῦ νησιοῦ λένε:

«Ἅη—Βασίλη βασιλιᾶ, καὶ βασιλιᾶ κι' ἐπίσκοπε, πρωτολουτούργητε ἀνέβα εἰς τὴν ἔρημον, κατέβα εἰς τὴν ἔρημον καὶ βρὲς τὴν τύχη τῶν τυχῶν καὶ βρὲς κι' ἐμὲ τὴν τύχη μου καὶ πές της νάρθῃ, νάρθῃ φορτωμένη μὲ χρυσᾶ κι' ἀσήμια, μὲ χρυσᾶ βενέτικα καὶ δεῖξε καὶ φανέρωσε ἂν μ' ἀγαπᾶ... (ὄνομα)».

Ἂν τὸ φύλλο τῆς ἐλιᾶς ξεπηδήσῃ στὴν ἀνθρακιά, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ἀπάντησι εἶναι ἀρνητική, ἂν ὅμως καῇ, τότε εἶναι ἀρνητική. Αὐτὸ τὸ ἔθιμο ὑπάρχει κυρίως στὰ χωριὰ τῆς Λεμεσοῦ καὶ τῆς Πάφου.

Στ' ἄλλα χωριὰ τῆς Κύπρου, ὑπάρχουν ἐπίσης περίεργα ἔθιμα. Ἐκεῖ πιστεύουν πὼς ὅ,τι κάνεις τὴν πρωτοχρονιά, τὸ ἴδιο θὰ κάνῃς ὅλον τὸ χρόνο. Γι' αὐτό, νέοι, γέροι καὶ παιδιά, φροντίζουν τὴν ἡμέρα τῆς πρωτοχρονιᾶς νὰ τὴν περάσουν μὲ τάξι καὶ μὲ ἀγάπη, γιὰ νὰ τὴν ἔχουν ὅλα τὸν κατοπινὸ χρόνο. Πρωΐ πρωΐ σηκώνονται, φοροῦν τὰ καλά τους καὶ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία. Τὸ μεσημέρι συγκεντρώνονται οἱ οἰκογένειες στὰ σπίτια τῶν γεροντότερων συγ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 6ην ΣΕΛΙΔΑ

Τὸ κόψιμο τῆς Βασιλόπιτας

ΜΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΤΟΥ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἡ συνήθεια τῆς βασιλόπιτας καὶ τοῦ χρυσοῦ νομίσματος, ποὺ βάζουν σ' αὐτήν, εἶναι συνήθεια παλαιοτάτη, ποὺ ἀνάγεται στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Ἡ παράδοσις ἀ